

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEV. 8.

LETNIK XXIII.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.

V LJUBLJANI, DNE 14. AVGUSTA 1922.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

Dr. A. Korošec: Najnovejše iz ruskega zadružništva	97
A. Kralj: Davčne in pristojbinske ugodnosti.	100
Možje, oklenimo se zadrug	102
Statistika jugoslovanskega zadružništva	106
Zadružništvo	108
Razno	112

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 8, I. 1922.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Cirkovcah, r. z. z n. z., se vrši v nedeljo dne 27. avgusta 1922, ob 3. uri popoldne v posojilnici. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občen zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Toplicah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 27. avg. 1922, ob pol 8. uri zjutraj v posojilnici. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Kranju, r. z. z n. z., se bo vršil dne 28. avgusta ob 3. uri popoldne v posojilnici v Kranju. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Izrečni občni zbor Kmetijske nabavne in prodajne zadruge v Šmartnem na Paki r. z. z o. z., se bo vršil v nedeljo, dne 27. avgusta 1922, ob osmi uri zjutraj v poslopiju stare šole. 1. Poročilo načelstva. 2. Prememba pravil. 3. Določitev najvišjega zneska za izposojila. Razgovor glede nove stavbe. 5. Predlogi in slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Kostanjevici, r. z. z n. z., bo v n. deljo 27. avgusta 1922 ob 4. uri pop. v društveni dvorani. 1. Čitanje

zapisnika o zadnjem občen zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev računskega zaključka za l. 1921. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Lesne zadruge v Dolenji vasi pri Ribnici, r. z. z o. z., se vrši dne 27. avgusta 1922 ob 8. uri dopoldne v Ribnici v pisarni Gospodarske zveze. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za l. 1921. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Žužemberku, r. z. z n. z., se bo vršil dne 27. avgusta 1922, ob 2. uri popoldne v posojilniški pisarni v Žužemberku št. 2. 1. Čitanje in odobrenje zapisnika o zadnjem občen zboru. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Poročilo načelstva. 4. Poročilo nadzorstva. 5. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 6. Volitev načelstva. 7. Volitev nadzorstva. 8. Prememba pravil. 9. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Voklem pri Kranju, r. z. z o. z., se vrši dne 3. sept. 1922, ob 9. uri dopoldne v šoli. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev računskega zaključka za leto 1921. 3. Volitev načelstva in nadzorstva. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Vodicah, r. z. z o. z., se bo vršil 27. avgusta ob 4. uri popoldne v Katoliškem domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Poziv upnikom. Živinorejska zadruga na Polici, r. z. z o. z. v likvidaciji je stopila v likvidacijo. — Upniki zadruge se pozivljajo, da prijavijo svoje terjatve.

Poziv upnikom! Živinorejska zadruga v Spod. Palovcah, r. z. z o. z., je stopila v likvidacijo. Upniki zadruge se pozivljajo, da ji prijavijo svoje terjatve.

Občni zbor hranilnice in posojilnice v Šmartnem na Pohorju, r. z. z n. z., se bo vršil dne 27. avgusta 1922 ob pol 11. uri v posojilniški pisarni v cerkveni hiši. 1. Poročilo načelstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 4. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 15 Din. na leto, za pol leta 7-50 Din., za četrt leta 3-75 Din.; za člane zvezinih zadrug po 10 Din. na leto. Posamezna številka 1-50 Din. — Izhaja enkrat na mesec. Rokopisi se ne vračajo. — Cene inseratom po dogovoru.

Dr. A. Korošec.

Najnovejše iz ruskega združništva.

Rusko združništvo se je skoro do najnovejšega časa — tudi še pod boljševiško vladno — najbujnejše razvijalo. Izgledalo je, da prevzame vodstvo pri reševanju mednarodnih gospodarskih vprašanj združnim potom. Prestopilo je meje velike Rusije ter se znalo uveljaviti tudi na Angleškem, Francoskem, v Belgiji, Nizozemski, Italiji in tudi v Ameriki. Mase ruskega naroda, ki so se nam zdele, da spavajo liki kralj Matjaž mirno, nevzdramljivo večstoletno spanje venomer naprej, so se začele po zadrugah probujati in pošiljati žarke svoje notranje sile po celem svetu.

Razven konsumnih zadrug so boljševiki druge zadruge kolikor toliko do l. 1920 pustili pri miru. Čeprav celi sovjetski gospodarski sestav za zadruge ni bil ugoden, vendar so izredno težke razmere med ruskim narodom pospeševale njih rast in razvoj. L. 1918 je bilo na Ruskem 26.500 kreditnih zadrug, 45.997 konsumnih, 8500 kmetijskih (nakupovalnih in prodajalnih), 5000 mlekarških in 1020 obrtnih zadrug. To ogromno število zadrug je vodilo 888 združnih zvez, ki so posedovale l. 1918 skupaj 459 industrijskih obratov in sicer 74 tiskarn, 49 mlinov, 40 tovarn za milo, 30 tovarn za obutev, 28 tovarn za usnje, 24 tekstilnih tovarn, 22 oljnih tovarn, 21 kovaških in ključavničarskih

obratov, 20 pekarij, 20 žag, 20 tovarn za poljedelske stroje, 13 livarn, 11 sušilnic za zelevajo, 10 ožarn, 9 tovarn za sirugo in predelavanje krompirja, 5 tovarn za duhan i. t. d.

Največje število — 45.997 — so dosegle konsumne zadruge, od katerih jih je bilo blizu 90 odstotkov med kmeli, kar je za nas, sodeč po naših razmerah, nekaj nenavadnega. Povprečno je imela konsumna zadruha na deželi po 242 članov, dočim so jih imeli po statistiki iz l. 1915 angleški konsumi 2200 nemški 1397 in švicarski 704. Celotni obrat v vseh ruskih konsumih je znašal l. 1916 1500 mil. rubl., l. 1917 že 5000 mil. rubl., pri čemur je treba opomniti, da je vrednost rubljna l. 1917 v inozemstvu že nekoliko padla. Vsi ruski konsumi so se po vseruskem združnem kongresu v Kijevu (l. 1913) združili v osrednjo vserusko zvezo konsumnih zadrug, po začetnicah imenovano: centrosojuz. Koncem l. 1918 je centrosojuz vseboval 309 zvez in 29 velekonsumov, vsega skupaj 30 000 konsumov z 10 mil. člani. Zraven centrosojuz so nastale tudi druge zveze, po načelu teritorialne avtonomije, kakor za južno Rusijo takozvani pojuri, za ozemlje okoli Rostova doka in za Sibirijo mogočni zakupobyt. Vse te zveze so bile obenem za svoje članice nakupovalne vele-

zadruga, ki so imele tudi v inozemstvu svoja zastopstva.

Denarne zadruge so se na Ruskem ločile v ssudo-sberegatelnoe tovariščestvo (posojilno in hranilno društvo po Schultze Delitschevih načelih) in v kreditnoe tovariščestvo (kreditno društvo po Raiffeisenovih načelih). Vkljub velikemu številu analfabetov (80%) so našle vendar dovolj voditeljev med kmetskim ljudstvom samim, kajti po statistiki iz l. 1913 je bilo izmed članov načelstva in nadzorstva 84,5% samo z ljudskošolsko izobrazbo. Ko so došli boljševiki na vlado, l. 1917, je bilo denarnih zadrug 16.477 s skupaj 105 mil. člani; ako računimo na člana 5 članov družine, je bilo torej 525 milijonov ruskega prebivalstva, torej tretjina vsega prebivalstva, organiziranega v denarnih zadrugah. Do l. 1902 zadrugam ni bilo dovoljeno, se združevati v zveze. L. 1917 je delovalo že 350 zvez denarnih zadrug, ki so vzdrževale 78 mlinov, 25 tovarn za poljedelske stroje, 26 tovarn za milo, 16 žag, 25 usnjarn, 7 livarn, 25 tovarn za olje, 2 sladkorni tovarni itd. Že prvo leto boljševiške vlade se je to število zaradi nacionalizacije obratov kajpada precej zmanjšalo, kakor se razvidi tudi iz zgoraj navedene statistike iz l. 1918 za vse zadrugištvostvo. Izmed večjih denarnih zadrugiških zvez je znan juvoss (po začetnih črkah imenovana) zveza zvez jugoiztočnih denarnih zavodov. Njegova naloga je bila, da prekrbi kmetski stan s potrebnim inventarjem in blagom ter da si pribori monopolno stališče pri prodaji kmetskih pridelkov. Juvoss je v istini kmalu dosegel monopol pri prodaji volne ter razvil veliko trgovino z žitom, slanino, surovim maslom, perutnino itd. Juvossova zadrugiška banka je pripravila vse, da otvori svoje podružnice v južni Franciji in Italiji, toda medtem si je boljševizem l. 1920 priboril tudi južno Rusijo in začasno ustavil razmah južnoruskega zadrugištvostva.

Kmetijske (nakupovalne in prodajalne) zadruge so se delile v kmetijska društva (selsko-chozjajstvennoe občestvo) in v kmetijske zadruge (selsko-chozjajstvennoe tovariščestvo) ter so se bavile z nakupom materiala, ki je bil potreben za produkcijo, in s prodajo lastnih pridelkov. Združevale so se po kmetijskih panogah v zveze. Najbolj se je razvila osrednja zveza za konoplje, ki je obsegala l. 1919 66 podzvez s 162 zadrugami ter izvozila 75% vseh konopelj. Zdobila si je monopolno stališče v trgovini s konopljami. Zadruge drvarjev so nakupovale gozde, jih sekale ter tu obdelan in neobdelan les prodajale doma in v inozemstvu, predvsem na Angleško. Zadruge za proge so l. 1919 izkazale 24 mil. rubl. obrata. Iz sredine kmetijskih zadrug se je ustanovila vserska nakupovalna zveza kmetijskih zadrug, po kraticah imenovana sel'sko-sojuz. Selskosojuzu je stal ob strani poseben posvetovalni odbor, sel'sko-sovet imenovan, kojega naloga je bila, da je izdajal smernice za enotno, smoterno skupno delovanje vseh kmetijskih zadrug.

Nenavadno lepo razvito je bilo že pred svetovno vojsko mlekarstvo zadrugištvostvo v Rusiji. Začelo se je že v 6. desetletju prošlega stoletja ter se bavilo najprej z izdelovanjem sira. Toda stvar ni napredovala in v 9. desetletju je zavrglo sirarstvo ter se lotilo pridelovanja surovega masla. Bogata Sibirija je prednjačila. Borba s kapitalističnimi mlekarstvi je izpadla na korist zadrugarstva. L. 1918 je štela zveza mlekarstvih zadrug 3500 zadrug. Posedovala je dve tovarni za milo, tovarno za olje, za ože, za popravilo strojev in veliko tovarno za sode. Izvažala je na Nemško, Angleško, v Ameriko ter je že z uspehom tekmovala z danskim mlekarstvom. Posebnost mlekarstvih organizacij je bila, da si je pridružila, skoraj povsod, konsumne zadruge ter za njih nakupovala.

Upotrebljavala je 100 mlekarских učiteljev ter vzdrževala šole in tečaje, na katerih je izobraževala strokovnjake in mlekarje.

Obrtne zadruge, čeprav je njih število 1020 za naše pojme veliko, niso prišle do istega razcvita kakor druge vrste zadrug. Organizirane so bile v 15 zvezah.

Zadruge, pravzaprav zadružne zveze, so si ustanovile l. 1912 zadružno Narodno banko, ki je imela največ zaslug, da je rusko zadružništvo moglo z uspehom na svetovni trg. Razven podružnic v Rusiji je imela Narodna banka tudi podružnico v Londonu in v Newyorku. Za Rusijo je izdajala banka informativna „Izvestija Narodnago banka“, za Angleško in Ameriko „The Russian Co-operator“, v katerih časopisih je seznanjala domači in inostrani trg o ruskih zadrugah in razmerah na ruskem gospodarskem trgu.

Neizmerno veliko je doprineslo zadružništvo za prosveto ruskega naroda. Ni izdajalo samo preko 100 časopisov, nego tudi nebroj knjig, brošuric in letakov. Rusko zadružno slovstvo zavzema sigurno prvo mesto med enakovrstnimi slovstvi vseh narodov. Zadružništvo je ustanavljalo tudi strokovno-zadružno šolstvo od najnižje šole do vseučilišč v Novočerkassku, Petrogradu in Moskvi, zraven pa podpiralo tudi ljudsko in srednje šolstvo med ruskim narodom. Za to se lahko rusko zadružništvo hvali, da je dalo najsilnejši pogon ruskemu narodu, da si je zaželelo prosvete in omike.

Boljševiki skraja niso vedeli, kaj bi s cvetočim zadružnictwom počeli. Teoretično so proglašali, da za zadružništvo v komunistični državi ni mesta, a le polagoma so se pripravljali, da mu zadajo smrtni udarec. Najprej so prišli na vrsto konsumi. Dne 10. aprila 1918 je izdal Lenin dekret, s katerim se jim je naložilo, da morajo pod vodstvom komisariata za prehrano (komisariat prodovolstvija) razdeljevati živila in druge

potrebščine ter zamenjavati obrtne in poljedelske pridelke. V to svrho sta smela biti v enem kraju samo dva konsuma, eden za delavstvo, drugi za ostalo prebivalstvo. Vsak se je moral sprejeti v zadrugo, ki je plačal 50 kopejk. Dne 22. aprila 1918 se je ustanovil pri najvišjem sovjetu za narodno gospodarstvo poseben zadružni oddelek, ki je moral konsume registrirati, nadzorovati, izdelovati zakonske predloge in instrukcije. S tem je prišlo konsumno zadrugarstvo v popolno odvisnost od sovjeta. Dne 25. maja je zaključil kongres sovjetov, da se mora vse zadružništvo, ne samo konsumi, pritegniti in uvrstiti v sovjetsko-komunistični gospodarski red. Z dekretom od 20. marca 1919 pa so se konsumi kratkoma podpržavili ter se spremenili tudi imenoma v konsumne komune. S tem so prišle tudi zveze, predvsem centrosojuz, v roke komunistov. Narodna banka pa je itak že prej — 2. dec. 1918 — postala državna banka ruske socialistične federativne sovjetske republike (kratica: R. S. F. S. R.). Druge zadruge so prišle na vrsto z dekretom od dne 27. jan. 1920, s katerim je bilo zaukazano, da se morajo vse zadruge združiti v eno, to je, da vse prenehajo, razven podržavljene konsumne komune in da ostane le ena osrednja zadružna zveza: že komunistizirani centrosojuz. Kapitali in vsa imovina so se morali oddati konsumom, oziroma centrosojuzu. To je bil zadnji in smrtni udarec proti zadrugam. Lenin je kmalu uvidel, da je storil veliko napako, kajti zadružništvo mora biti svobodno, ako se hoče neovirano razvijati po praktičnih potrebah gospodarskega življenja. Na 10. kongresu komunistične stranke marca 1921 je Lenin javno izrekel: „Mi potrebujemo zadruge. One so najboljši aparat. Mi jih žal nismo izrabili, prvič ker smo storili pogreško, drugič ker smo imeli opraviti s potrebami vojske“. Kongres je zaključil, da se proglasijo

zadruga neodvisne od države. Z dekretom od 7. aprila 1921 so se tudi za konsume upeljale svobodne volitve v zadrugah in združnih zvezah. Tudi združno časopisje, koje pod bolševiki ni povsem ponehalo, je pisalo, da so sedaj prenehali poskusi z združništvom in da jim je zopet odprta svobodna pot.

Samoumevno je, da se velikanska škoda, ki so jo povzročili boljševiški poskusi, ne bo dala tako hitro popraviti in da bo trajalo leta, predno se rusko združništvo povzdigne zopet na staro višino. A dosedanja zgodovina ruskega združništva je za vse zadruge ne samo velezanimiva, temveč tudi izredno poučljiva, ker nam kaže razvoj za-

družništva, do katerega še imamo mi dolgo pot. Toda rečemo lahko, da smo že začeli hoditi pot do onega vrhunca, na katerem smo videli stati rusko združništvo pred prihodom boljševiške vlade.

Iztočnoevropski institut v Breslavi je letos izdal knjigo ruskega zadrugarja dr. E. Fucknerja „Die russische Genossenschaftsbewegung 1865—1921“ — Ruski združni pokret — iz kojega so povzeti tudi gornji najnovejši podatki. Dr. Fuckner je do l. 1920, torej še tudi pod bolševiki, deloval aktivno v ruskem združništvu. Njegova izvajanja temeljijo na sigurnih podatkih in lastnem doživetju.

A. Kralj.

Davčne in pristojbinske ugodnosti.

Financijski (proračunski) zakon za davčno leto 1922/23 obsega za naše zadruga zelo važno odredbo. V členu 41 je namreč določeno:

„Člen 95, 96 in 98 srbskega zakona o kmetijskih in obrtnih zadrugah se razširi na celo kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in velja za vse one zveze od najmanj 20 zadrug in njihove zadruga, ako i dotična zveza i njene zadruga po svojih pravilih ne dele članom na združne deleže dividende, niti ne dajejo članom svojih upravnih in nadzornih odborov tantijeme, in povrh tega, ako se tudi njihovi rezervni zakladi v nobenem slučaju ne morejo deliti med člane. Ti predpogoji oprostivte morajo biti zavarovani po pravilih zadrug na ta način, da se smejo premeniti samo z odobrenjem zveze, a dotične zveze so obvezane take odredbe pravil obdržati nepremenjene i pri sebi i pri svojih zadrugah. Doslej neplačani davki in

takse tako osvobojenih zvez in zadrug se ne izterjajo.“

Tako proračunski zakon.

Predpisi členov 95, 96 in 98 srbskega združnega zakona, ki so po proračunskem zakonu raztegnjeni na vso državo, se glase dobesedno tako-le:

Člen 95: „Zadruga in zveze se oproščajo vseh taks pri ustanovitvi, pri potrjevanju pravil, knjig in obvez za overovanje podpisov in v obče za vse posle, ki jih imajo z državnimi ali občinskimi oblastmi.“

Člen 96: „Zadruga, ki ne dele dobička, se oproščajo davka in vseh doklad na delo, glavnico in dohodek.“

Člen 98: „Združniki kmetijskih zadrug se oproščajo državnih in občinskih taks ob potrjevanju obligacij (zadolžnic), kadar jemljejo denar na posodo od svojih zadrug.

* * *

Ker so imeli v Srbiji drugačne zakone o taksah in davkih kakor pri nas, je marsikaj v teh predpisih še nejasnega in ne moremo o raznih podrobnostih dati že sedaj izčrpnega pojasnila.

Toliko je pa vendar iz finančnega zakona in srbskega združnega zakona takoj razvidno, da bodo zadruga uživale znatne ugodnosti in olajšave, ako bodo izpolnile določene pogoje. Ti pogoji so v proračunskem zakonu še dokaj točno opredeljeni, dasi tudi tu niso vsi izrazi še povsem jasni in za enkrat ne vemo, kako jih bodo tolmačile naše davčne oblasti, ki bodo imele v tem oziru opraviti z nepoznano jim stvarjo.

Tako n. pr. se v proračunskem zakonu kot pogoj za oprostitev določa, da zadruga ne sme svojim članom deliti na združne deleže dividendo. Pri tem je nejasno, ali se pod izrazom „dividenda“ umevajo tudi obresti, ki jih nekatere zadruga plačujejo svojim članom od njihovih deležev, ali pa je to določbo umeti tako, da ne smejo čiste dobička deliti med člane v razmerju njihovih deležev.

Kot nadaljni pogoj se zahteva, da člani načelstva in nadzorstva ne smejo dobivati tantijem. Najbrž se — kakor običajno v prometu — pod izrazom „tantijem“ umeva določen, v odstotkih izražen del bilančnega čistega dobička, ne pa tudi morebitne nagrade, ki jih nekatere zadruga dajejo svojim odbornikom kot malo odškodnino za izgubo časa ob poslovanju. Kako je prav za prav s to stvarjo, pa tudi še ni povsem gotovo.

Dalje zahteva proračunski zakon, da se rezervni zakladi v nobenem slučaju ne smejo

deliti med člane, tudi v slučaju likvidacije ne.

Kot četrti pogoj za oprostitev navaja proračunski zakon, da morajo biti raynokat navedene določbe o nedopustnosti izplačevanja deležnih dividend in tantijem članom načelstva in nadzorstva ter o nedopustnosti delitve rezervnih fondov, razvidne iz pravil. Pa ne samo to, v pravila mora biti privzeta tudi izrecna določba, da se predpisi pravil glede gorenjih točk ne smejo drugače premeniti kakor z dovoljenjem dotične zveze, kateri pripada zadruga.

Nobena naših zdruget nima pravil s takim besedilom, ki bi popolnoma ustrezalo vsem gorenjim zahtevam. Če že drugega ne manjka, manjka gotovo določba, da se pravila o gorenjih točkah ne smejo izpremeniti brez dovoljenja pristojne zveze.

Vsled tega bo treba, da vse zadruga, ki hočejo postati deležne opisanih ugodnosti, izpremene svoja pravila in prevzemo vanje vse one določbe, ki jih navaja proračunski zakon kot pogoj za oprostitev od taks in nekaterih davkov.

Za enkrat članice samo opozorimo na te važne premembe pristojbinskih in davčnih predpisov, da bodo pripravljene na daljne odredbe.

Ko dobimo pojasnilo o nekaterih sedaj nam še nejasnih stvareh, bomo dali članicam potrebna navodila, kako jim je izpremeniti pravila, da bodo v polnem obsegu deležne naštetih ugodnosti, obenem pa tudi varne pred davčnimi oblastmi, ki bodo gotovo tudi ob tej priliki po stari navadi iskale dlako v jajcu in delale sitnosti, kjer bodo količjak mogle.

Možje, oklenimo se zadrug.

Pokojni dr. Krek je napisal knjigo „Črne bukve kmečkega stanu“, ki naj bi kmetu pokazala, kaj je v njegovem gospodarstvu slabega in po kakšni poti naj hodi, da si svoj položaj zboljša.

Škoda, da danes nimamo med seboj dr. Kreka, da bi nam zopet napisal „Črne bukve“, ker je danes kmet takih bukev bolj potreben kot jih je bil kedaj.

Toda če nimamo Krekovih „Črnih bukev“, imamo pa zato nekaj, kar je še več vredno, imamo Krekove zadruge. Te zadruge so prestale svojo ognjeno preskušnjo, prestale so vojno in s tem dokazale, da so v kmetovo pomoč pripravljene vzdržati tudi najhujši napori.

Utegne me kedo vprašati, čemu zopet strašim? Saj je kmetovo življenje sedaj lepo, pridelki se silno drago prodajajo, v agrarni državi je kmet najmočnejši in zato gospodar. — Da, tako govori tisti, ki kmetškega življenja ne pozna, tisti, ki samo to vidi, da je pšenica po 15 kron kilogram, krompir po 6 kron kilogram itd. tisti, ki gleda vse samo površno.

Resnica je drugačna, položaj kmeta je v resnici slab, zelo slab. Že dve leti zaporedoma je suša. Dočim je bil lani pridelek sena in krmil vsaj še polovica običajnega pridelka, je letošnji pridelek le še dobra tretjina običajnega pridelka. Na travnikih se namreč pozna ne samo letošnja suša, ampak tudi še posledice lanske suše, ki je v precejšnji meri uničila tudi korenine bilk, posebno slabotnejših.

Kaj pa naj počne sedaj kmet z živino? Lani je bil prisiljen odprodati par glav, letos jih bo moral še nekaj; to, kar bo mogel prezimiti, bo zelo malenkostno. In

živina je za našega kmeta najvažnejša; živina mu da potrebne dohodke, da plača davke in posle, da nabavi potrebno orodje in obleko, da plačuje gospodinjске potrebsčine in drugo. Žita v Sloveniji niti za lastno potrebo ne pridelamo dovolj in porabimo veliko pšenice in koruze iz Banata. In tudi denar za pšenico in koruzo dobimo za živino, deloma za les. In tudi žetev žita je bila letos vsled suše zelo slaba; malo se je naželo in malo se bo namlatilo. Za vino je bila sicer lani dobra letina in letos kaže še boljše; zato je pa prodaja zelo slaba, zlasti izvoza ni.

Pravijo da danes kmetje ne vedo, kam z denarjem. Ravno narobe, še nikoli ni bilo takega pomanjkanja denarja na kmetih.

Kupna moč sedanje papirnate valute označujejo približno v primeri s predvojno zlato valuto tako, da velja danes 1 krona toliko kakor prej 1 vinar. Ponovno se sliši, da je vrednost prava, ako se izraža cena v isti vsoti kron kakor prej vinarjev. (Lani se je še govorilo krona — krajcar, sedaj velja razmerje krona — vinar).

Po tem razmerju bi moral tudi rasti kmečki denar v hranilnicah in posojilnicah, kmečki prihranki, ki so edina rezerva kmetu za hude čase. V resnici vidimo, da so prihranki daleč zaostali za tem razmerjem. Bilanca Zadružne zveze v Ljubljani z dne 31. decembra 1913 izkazuje vseh vlog K 15,565.914 97, bilanca iste zveze z dne 31. decembra 1921 izkazuje vseh vlog K 270,157.706 94. Ako bi se bile vloge zvišale po razmerju krona-vinar, bi morala zadnja bilanca izkazati vseh vlog pol-drugo milijardo, ne pa samo eno četrtno milijarde. Mesto stokrat višjih

vlog vidimo samo osemnajstkrat višje vloge. Res je, da je Zadrúžna zveza med tem izgubila svoje hranilnice in posojilnice v Istri in na Goriškem, na Notranjskem in na Koroškem. Res pa je tudi, da imajo vse te zgubljené članice večino svojih vlog še pri Zadrúžni zvezi.

Realna moč rezerv, ki jih predstavljajo vloge pri hranilnicah in posojilnicah in pri zvezi, je silno padla in predstavlja danes samo še eno šestino ali eno petino rezerv, ki jih je imelo kmečko ljudstvo koncem leta 1913.

Morebiti si bo kedo skušal to razložiti s tem, da je vse, kar mora kmet kupovati, silno drago in da kmetje morda radi padajoče naše valute več kupujejo nego so kupovali prej. Ako mora kmet drago plačevati orodje, obleko in razne gospodarske potrebščine, treba pomisliti, da tudi svoje pridelke, les in živino toliko dražje prodaja, morebiti le v malo nižjem razmerju. Trditev pa, da kmetje vsled padajoče valute, več kupujejo nego sicer, ne odgovarja resnici. Ravno nasprotno! Izredna draginja vseh predmetov zadržuje kmeta, ki se vsled svoje konservativnosti ne more navaditi na visoke cene, da celo nakupovanje potrebnih, neobhodnih stvari odklada na čas, ko bo po njegovem prepričanju vse ceneje. Ako bi se že trdilo, da kmet špekulira, moramo priznati, da le preveč špekulira na to, da se bo naš denar popravil.

Kdor gre po deželi, opazuje dejstvo, da kmetijstvo nazaduje ravno vsled tega, ker kmetje odlašajo s potrebnimi izboljšanimi v svojem gospodarstvu, ker ne nabavljajo potrebnih strojev in orodja, semen in gnojil. Še celo potrebne obleke si ne napravijo, ker čakajo v misli: „Bom že kupil, kadar bo ceneje. Saj ni mogoče, da bi pri tej ceni ostalo; izključeno pa je, da bi cena šla še kvišku.“ Toda njihova nada jih vara, kakor

jih je varala že ponovno, in jim vselej sproti prekriža njihov račun. Mesto padca cen blaga sledi zopet povišanje cen, posledica padajoče valute.

Na drugi strani pa visoke cene za kmetijske pridelke mamijo kmeta, da mnogokrat proda več kot bi smel, da ohrani premalo zase, za dom in družino. In kar je še slabše, proda po navadi o nepravem času, ravno predno so se cene dvignile. Lansko leto so ob novini prodajali kmetje pšenico po 8 kron. Ko so jo bili pa kmetje poprodali, se je cena prav kmalu dvignila na 10—12 kron, pozneje celo na 14 kron.

Vsled takega ravnanja se kmečko gospodarstvo po vojni ne popravlja, orodje, naprave in stroji ne obnavljajo kot bi bilo potreba, skratka kmečko gospodarstvo nazaduje. In to nazadovanje je tembolj nevarno in bo imelo trajne posledice, ker ni pripravljenih potrebnih rezerv, ki bi kmetu v sili služile za oporo. Ni zbranih primerenih denarnih sredstev in ni tudi zadostnih zalog niti v žitnici niti v hlevu, gozdi pa se pridno izsekavajo.

Kako temu pomagati? Kako ustaviti nazadovanje kmečkega gospodarstva, predno pride na strmine, kjer rešitev ni mogoča brez velike škode?

Prvo in najpotrebnejše je, da se tega nazadovanja, propadanja kmečkega gospodarstva zavemo. To je v današnjem položaju težko, zelo težko, ker nas slepi navidezno bogastvo, papirnato bogastvo. Posestnik si še vedno predstavlja, da je na dobrem in da bo gospodarstvo lahko uredil in vse potrebno nakupil, ker ima v skrinji precej denarja. Le počakati je treba — si misli —, da pride denar zopet do svoje veljave; tedaj bom za te tisočake lahko vse nakupil in še mi bo precej ostalo. — Ko bi on pomislil, da se čudeži ne vršijo vsak dan in da mrtvi ne vstajajo! Denar, ki je

prišel do gotove nižine, je kakor utopljenec v močvirju: čimbolj brca in si skuša pomagati, tembolj se pogreza. Ne pomagajo več niti naredbe niti devizni odbori niti borzni komisarji!

To je bilo potrebno povedati, ker je še vedno zelo veliko lahkovernih ljudi, ki upajo, da se bo denar kar sam od sebe zboljšal in bo gospodarstvo polagoma prišlo do predvojnih razmer in do predvojne zlate valute. Nočejo pa videti, da smo ves čas po vojni dosledno nazadovali in da ni bil naš denar še nikoli tako slab kakor je danes. In nihče ne more danes reči, kje se bo ustavilo. Ako smo danes od prvotne vrednosti denarja rešili le še en odstotek, 99 odstotkov pa smo zgubili, si kljub temu nočemo priznati, da je to bankrot in še prav pošten bankrot. Kam je zginilo onih 99 odstotkov, kedo jih je vzel? Vzel jih je tiskarski stroj, oz. tisti, ki se ga poslužuje, ki od njega živi, t. j. država. Najhujši davek državi plačujemo s tem, da naši prihranki ginejo, kopnijo, ne da bi mogli mi to preprečiti. In ta davek v vsej grozni težini nosi danes široka masa malih varčevalcev, s katerih denarjem delajo banke, trgovina in industrija lepe dobičke.

Zato je naloga naših posojilnic, ki so ustanovljene za potrebe malih ljudi, za kmeta in delavca, da zberejo ves kmečki denar do zadnjega vinarja. Niti vinar teh slojev ne sme iti v banke, da podpira protizadružno trgovino in polni privatne žepe. In ves denar, zbran v hranilnicah in posojilnicah, mora služiti pred vsem koristim tistih slojev, iz katerih se zbira.

Pa porečete, da kmetje in delavci ne jemljejo nikakih posojil, ker jih ne potrebujejo. Vsako gospodarstvo, ki napreduje, potrebuje za napredek gotove investicije, za investicije

pa potrebuje kapital. Ravno posojilnica pa mora dajati možnost in pobudo za napredek s tem, da sposobnim ljudem dovoljuje posojila. Saj se še dobe podjetni kmetje, ki imajo smisel za napredek, veselje do lepšega, moderno urejenega gospodarstva. Toda to je smola, da ravno taki sposobni možje mnogokrat nimajo denarja, pač pa imajo po svojih skrinjah in omarah shranjen denar posestniki, ki nimajo smisla ali pa ne veselja ali pa tudi ne dovolj moči za napredek in izboljševanje v gospodarstvu. In posojilnica je zato tu, da med tema dvema skupinama posreduje, da jemlje od enih in daje drugim.

Na ta način pa vrši hranilnica in posojilnica velevažno nalogo, da rešuje kmečki in delavski stan od najtežjega davka, ki ga trpimo in plačujemo danes vsled padanja valute. Denar, za katerega smo kupili stroje ali orodje, smo rešili in ga zavarovali, da ne more še dalje padati, ob enem pa orodje ali stroj pomaga gospodarstvu do boljšega, do hitrejšega dela, kar zahteva napredek.

Tudi za delavca lahko posojilnice mnogo store, ako mu pomagajo, da pride do svoje hiše in vrtiča. Kljub veliki draginji imamo delavce, ki si pritrjujejo od ust in devljejo na stran prihranke za slučaj bolezni, nesreče ali starosti. Tudi njihovi prihranki ne smejo kopneti in propadati, ampak jim je treba rešiti njihovo realno vrednost. To pa na ta način, da se zidajo delavske hišice, kar se da lepo izvajati potom delavskih stavbenih zadrug. S tem smo rešili denar pred padanjem, obenem pa pomagali delavcu do tega, kar mu je najbolj potrebno, do lastne strehe in vrtiča.

Zadrugarji, ki vodite naše zadruge, ki žrtvujete za bližnjega in za občnost čas in delo, predočite si večkrat to prevažno nalogo posojilnic za sedANJI čas, pa boste prišli do spoznanja, kako veliko socialno delo vršite

kot voditelji zadrug s tem, da obvarujete kmečko gospodarstvo pred nazadovanjem in ga vodite k napredku ter da tudi delavcu pomagate do lastnega ognjišča in do človeka vrednega življenja.

Zgoraj sem že omenil, koliko škode trpi kmet vsled tega, ker je prisiljen prodati pridelke ob novini t. j. v času, ko izvozniki cene najbolj tlačijo, da si po ceni nakupijo zaloge. Tudi pri nakupovanju gospodarskih in gospodinjskih potrebščin plačuje trgovcu ne 25% dobiček, kakor ga dopušča zakon o pobijanju draginje, ampak zelo pogosto 30—40% tudi čez 50% dobiček. Ali je treba? Delavec je v tem oziru bolj pameten, bolj zna varovati skupne stanovske koristi potom organizacije in discipline in danes vidimo, da so redki delavci, ki ne bi kupovali svojih potrebščin v svojem delavskem konsumu. Tudi na kmetih moramo postaviti načelo, da naj gre vse blago, kar ga prodamo in kar ga kupimo, skozi kmetijsko nabavno in prodajno zadrugo. Vodstvo zadruga mora skrbeti za red in točno knjigovodstvo in nekaj poguma je treba za trgovske posle; saj pravi pregovor: „Kdor ne vaga, ta ne zmaga.“ Ako se bo zadruga vodila s skrbjo in v redu, bo dobila tudi potrebni kapital za obratovanje, za nakup in prodajo. Bolgari so daleč doli na Balkanu, pa imajo za nakup in prodajo izbornio organizirane kmetijske zadruga.

Vprašanje potrebnega kapitala za obratovanje take zadruga je težko, ker zahteva danes že mala trgovinica na stotisoče kapitala. Toda začeti je treba z malim, potem pa se pri dobrem vodstvu in pri zavednosti članov zadruga sama takorekoč naravno

razvija in raste. Začne s skupnimi naročbami, za katere kmetje naprej plačajo. Polagoma prehaja k lastni zalogi vsakdanjih potrebščin, katero vedno bolj povečava, čim bolj prihaja do lastnih sredstev. Kjer je hranilnica in posojilnica, bo nabavna zadruga iskala in dobila potrebni kapital pri hranilnici in posojilnici. Velik pomen naših rajfajznovk leži ravno v tem, da so temelj in podlaga vsem drugim zadrugam, ker jim preskrbijo za ustanovitev in obratovanje potrebni kapital.

Zelo važne za napredek kmetijstva in glede svoje ustanovitve odvisne od pomoči posojilnice so zadržne elektrarne. Važne so tembolj, ker se petrolej in bencin pri nas uvažata in stojita jako visoko v ceni; elektrika jih lahko nadomestuje; važne pa tudi radi tega, ker vedno večja uporaba strojev v kmetijstvu zahteva pripravno in cenevo gonilno silo.

Še nikjer se niso kesali, kjer so napravili elektrarno in izrabili vodno silo. Kesali so se pa že marsikje, ako so z zgradbo zadržne elektrarne predolgo odlašali, ker jih je vsled tega stala mnogo dražje. In kesajo se tam, kjer imajo na razpolago vodno silo, pa so bili do danes preveliki „cagovci“ in niso zgradili elektrarne. Pa naj bodo prepričani: čeprav je sedaj taka stvar draga, je vendar danes še polovico ceneje nego bo prihodnje leto.

Napredek kmetijstva je danes ozko zvezan z zadrugami. Zadruga dajejo pobudo in pogum za skupna podjetja občekoristnega značaja, s katerim bi se sicer ne začinjalo. Ako nam je torej res na srcu korist in napredek kmetijstva, oklenimo se zadrug!

Stanje zadružnih zvez

I. Članl Glavnega zadružnega

	Glavni Savez Sipskih Zemljo- radničkih Za- druha, Beograd	Zadružna zveza v Ljubljani	Savez Sipskih Zemljoradničkih Zadruga, Zagreb	Središnji Savez Hrvatskih seljač- kih zadruga, Zagreb	Hrvatsko-Sla- vonsko Gospo- darsko društvo, Zagreb	Zadružni Savez u Splitu
1. Ustanovno leto	1897	1899	1898	1918	1811 reorgan. 1907	1907
2. Namen zveze	O. R. N. Ro.	O. R. N.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. Ro.	O. R.
3. Število članov	1509	537	430	392	681	278
4. Število vpisanih deležev	3445	35.520	2378	503	2089	1960
5. Znesek deleža	400	10	100	100	100	500
6. Vsota vplačanih deležev	1,807.700	365.200	158.300	50.300	167.350	980.000
7. Jamstvo kolikokratno	10	5	20	10	10	5
8. Iznos jamstva	18,077.000	1,826.000	3,166.000	503.000	1,673.500	4,900.000
9. Stanje vlog pri Zvezi	28,100.524	162,339.720	1,028.073	11,050.809	—	34,344.931
10. Stanje kredita članov	16,758.756	59,481.538	5,756.000	6,172.228	45,574.112	16,215.168
11. Stanje izčrpanega kredita	8,840.084	—	—	2,403.879	69,335.594	—
12. Promet z blagom	29,156.688	—	5,023.022	13,172.409	325,971.252	—
13. Celokupni promet	321,939.480	1,462,700.789	186,817.945	272,132.207	813,579.517	—
14. Obrestna mera { za vloge	6 0/0	3 in 3 1/2 0/0	5 0/0	5 0/0	—	4 in 4 1/2 0/0
za kredit	7 0/0	5 1/2 0/0	7 0/0	7 1/2 0/0	6 0/0	6 0/0

II. Zadružne zveze izven Glavnega zadružnega saveza.

	Gospodarska zveza, Ljubljana	Savez Seljačkih Vjerisijskih i Šte- dovnih zadruga u Bosni	Zveza delavskih zadrug, Maribor
1. Ustanovno leto	1899 reorgan. 1904	1912	1920
2. Namen zveze	Ro.	O. R. N. Ro.	O. R.
3. Število članov	2031	10	23
4. Število vpisanih deležev	20.351	242	—
5. Znesek deleža	2	10	—
6. Vsota vplačanih deležev	40.702	2.560	—
7. Jamstvo kolikokratno	9	50	—
8. Iznos jamstva	360.318	128.000	—
9. Stanje vlog pri zvezi	—	342.722	—
10. Stanje kredita članov	39,970.038	574.009	—
11. Stanje izčrpanega kredita	70,948.596	1,757.350	—
12. Promet z blagom	204,681.911	216.277	—
13. Celokupni promet	1,171,924.671	3,875.520	—
14. Obrestna mera { za vloge	—	5 0/0	—
za kredit	7 0/0	6 in 7 0/0	—

koncem leta 1920.

saveza SHS v Beogradu.

Hrvatsko-Slavonsko Gospodarsko društvo, Osijek	Savez Srpskih Zemljoradničkih zadruga u Sarajevu	Zadružna zveza v Celju	Savez Hrvatskih Seljačkih zadruga za Bosnu i Hercegovinu, Sarajevo	Zveza slovenskih zadruga, Ljubljana	Savez Srpskih Privrednih zadruga na Primorju, Dubrovnik	Skupno stanje zvez koncem leta 1920
18. 5. reorgan. 1911	1912	1883 reorgan. 1905	1919	1907	1904 reorgan. 1908	
O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N. Ro.	O. R. N.	O. R.	
410	116	168	75	142	69	4118
1192	700	16.718	275	6297	95	72.172
50 in 200	100	10	100	10	50	—
119.149	70.000	167.180	27.500	62.970	4300	3.979.940
10 in 2	20	2	10	5	3	—
555.600	1.400.000	334.360	275.000	314.850	14.250	33.039.560
29.607	1.113.368	15.750.392	1.672.399	14.468.485	188.017	270.086.325
3.650.751	2.038.711	6.940.857	2.139.098	759.719	1.630.387	161.117.325
17.336.689	4.840.313	—	1.355.146	—	25.000	104.136.705
110.642.929	29.319.515	11.322.026	3.000.000	—	—	527.607.841
280.720.061	112.792.647	231.678.174	11.769.737	82.401.039	328.453	3.786.860.049
5%	7%	5 1/2%	5%	4 1/2%	4 1/2%	
6 1/2%	9%	6 1/2%	9%	5 1/4%	6%	

III. Skupno stanje zvez v kraljevini SHS.

Število zvez	15
a) zadruga	4239
b) društva	13
c) pojedinih oseb	2641
d) skupno	6893
Število vpisanih deležev	92.765
Svota vplačanih deležev	K 4.023.202
Znesek jamstva	33.533.878
Stanje vlog	270.429.047
Stanje kreditov	201.751.372
Stanje kredita, ki so ga zveze izčrpale	176.842.651
Promet z blagom	732.506.059
Celokupni promet	4.962.660.240

□□□□□□□ ZADRUŽNIŠTVO. □□□□□□□

Zadruga v osvobojenem ozemlju. Zadruga, ki so bile pod italijansko okupacijo in so sedaj zopet v ozemlju Jugoslavije, imajo silno težavno stališče napram vlagateljem in dolžnikom radi neurejenega valutnega vprašanja, o čemu smo že pisali v zadnjem Narodnem Gospodarju na strani 93. Tam smo tudi omenili, da so naši narodni poslanci v tej zadevi stavili interpelacijo na ministra pravde, ki je dal na roke poslanca Pušenjaka sledeči odgovor:

„Znano mi je, v kako neugodnem položaju se nahaja prebivalstvo v krajih, ki so jih izpraznile italijanske vojne in civilne oblasti v logaškem okraju. Dejansko je oddelek mojega ministrstva v Ljubljani že prošlo leto na inicijativo logaškega okrajnega sodišča predložil načrt naredbe, kako naj bi se za zasebno-pravne odnose potom zakona pravično odredila relacija med liro in krono (odnosno dinarjem) za vse one pravne posle, ki so bili sklenjeni v času italijanske okupacije od 20. aprila 1919 do 25. februarja 1921, zlasti tudi z ozirom na relacijo lire napram bivši avstro-ogrski kroni, ki jo je izvedla italijanska vlada.

Po poznejših službenih sporočilih ni to vprašanje pri sodišču delalo nikakih težkoč, ker so se stranke ponajveč brez sodišča poravnale in dogovorno ugotovile relacijo za posamezne terjatve odnosno dolgove.“

V nadaljnjem piše minister o istih razmerah in težkočah v osvobojenih krajih Dalmacije in opozarja nato, da je pri ureditvi teh razmer treba jemati v obzir tudi italijanske interese, vsled česar je vprašanje relacije med liro in krono v osvobojenem ozemlju vprašanje mednarodnega značaja in ga treba reševati sporazumno z obmejnimi državami.

Minister končno pristavlja, da ne more dati nobenih navodil za postopanje sodiščem, ker so sodišča vezana v takih sporih na določbe civilno-pravnega zakona zlasti na § 988 občega državlanskega zakonika.

Nove smeri v zadrugušništvu. Kmetijsko zadrugušništvo je pri nas najbolj razvito. Zlasti prvotni in glavni tip kmetijskega zadrugušništva, to so hranilnice in posojilnice po raiffeisenovem sistemu, so tako razširjene, da imamo posojilnico skoro v vsaki fari. Polagoma se je od hranilnic in posojilnic in z njih pomočjo razvijalo kmetijsko zadrugušništvo v smeri vedno večje diferenciacije in prepuščalo hranilnicam in posojilnicam samo kreditne posle, za vse druge panoge pa so se začele ustanavljati posebne zadruga. Tako imamo danes z ene strani razne zadruga za nakup kmetijskih, gospodarskih in gospodinjinskih potrebščin, to so kmetijska društva in kmetijski konsumi, na drugi strani pa zadruga za prodajo in za predelavo kmetijskih pridelkov ali pa oboje skupaj. Take zadruga so n. pr. lesne zadruga, zadrugušne mlekarne, vinarske zadruga, zadruga za vnovčevanje živine itd. Kot tretjo važno vrsto moramo zlasti v času po vojni zaznamovati silen razmah kmetijskih nabavnih in prodajnih zadrug, katerih namen je nabavljati kmetu gospodarske in gospodinjinske potrebščine, obenem pa vnovčevati ali vsaj posredovati vnovčevanje kmetovih pridelkov. Mnogokrat te zadruga pridelke prodajajo šele po predelavi. S temi zadrugami gre smer kmetijskega zadrugušništva prav za prav zopet od diferenciacije in taka zadruga naj bi ustrezala vsem potrebam kmeta glede nakupa gospodarskih in gospodinjinskih potrebščin in glede prodaje njegovih pridelkov: žita, živine, mleka in lesa.

Produktivno združništvo, ki je bilo pri nas do vojne še zelo skromno, se je zlasti po vojni začelo hitro razvijati. Mojstri ali pomočniki ali pa oboji skupaj so v raznih strokah obrta začeli snovati svoje zadrage. Vzrok snovanja teh zadrug je predvsem ta, da pridejo združeni mojstri lažje do potrebnega obratnega kapitala, ki je postal vsled velikega pomanjkanja gotovine tako težko dostopen in tako drag. Dalje pa je namen snovanja ta, da se obrtniki in pomočniki v gotovi panogi obrta vzajemno podpirajo, lahko prevzamejo tudi večja dela, ki so sicer dostopna le velepodjetnikom in da glede cen in pogojev nastopajo enotno. Važen razlog za ustanavljanje takih zadrug je gotovo tudi ta, da hočejo mojstri potom zadrage priti do cenenege združnega kredita, ki jim je brez zadruge težko dostopen, vsled česar so vezani na bančni kredit. Bančni kredit pa je danes z najmanj 14 %, navadno pa več procenti obresti in provizij za obrtnika predrag.

Tako so se v zadnjem času osnovale v raznih panogah obrta zadrage kot n. pr. zidarske, ključavničarske, pleskarske, kleparske itd. Pri industrializaciji Slovenije je gotovo zelo važna naloga združništva, da potom zadrug štiti in ohrani malega obrtnika in da pomočniku potom zadrage pomaga do položaja samostojnega obrtnika. Zato bo v tej smeri združništvo moralo v bodoče podvzeti intenzivno delo za združno organizacijo obrtništva in bo v to svrho potrebovalo tudi precejšnjega kapitala. Naloga države pa bo, da priskoči, ako ne s subvencijami, vsaj s čim mogoče večjim kreditom na pomoč onim zvezam, v katerih okrilju se bo vršila združna organizacija obrtništva.

Zveza hrvatskih kmetijskih zadrug v Sarajevu ima 30. avgusta svoj redni občni zbor. Iz računskega zaključka, ki ga je Zveza

že objavila, povzemamo, da je v pretečenem poslovnem letu imela Zveza skupno 2.275.131 vlog v tek. računu in na vložne knjižice. V tek. računu pri bankah in to skoraj izključeno pri Narodni banki je imela K 4.816.959 — kredita. Deleži so znašali K 86.610 —, rezervna glavnica pa K 154.750 —. Pri lastnem premoženju K 240.360 — (deleži in rezerva) je od banke dovoljeni kredit blizu 5 milijonov kron gotovo jako visok in je dovolitev takega kredita razumljiva le z ozirom na dejstvo, da prevzamejo za kredit banke poroštvo tudi pri Zvezi včlanjene zadrage sorazmerno številu svojih članov. Za poslovno leto izkazuje Zveza K 136.432 — prebitka, od katerega se 40 % pripiše rezervnemu zakladu, 20 % pa pokojninskemu zakladu. Upravnih stroškov izkazuje Zveza v računu zgube in dobička K 462.241 —, kar je za obseg njenega delovanja dosti visoko.

Centralni odbor Krščanske zadružne internacionale, ki se po pravilih sestane vsako drugo leto, je imel svoje zborovanje v dneh od 23. do 25. julija v Innsbrucku. Prisotnih je bilo 28 delegatov raznih držav, kar je znamenje, da ta organizacija ni samo na papirju, ampak da vlada pri posameznih nacionalnih združnih organizacijah velik interes za krščansko internacionalo.

Generalni tajnik Cortis je podal dolgo in izčrpno poročilo o delu internacionale v prvem poslovnem letu. Dasi obstoja šele 10 mesecev, je vendar v tem primeroma kratkem času izvršila ogromno delo. Pridobila je člane nacionalne zadružne organizacije z malo izjemami v vseh državah Evrope, pa tudi že v Ameriki. Z mednarodnim poljedelskim uradom v Rimu in mednarodnim delovnim uradom v Genfu je v ozkih stikih in si je z imenovanimi organizacijama zasigurala skupen nastop in vzajemno pomoč v vprašanih poljedelstvu, dela in združništva. Velik ugled je dosegla s svo-

jim nastopom pri konferenci v Genovi. Predana spomenica je našla splošno priznanje.

Centralni odbor je odobril računski zaključek za poslovno leto 1921/22 in sprejel proračun za poslovno leto 1922/23, ki predvideva 81.200 lir izdatkov. Glede doprinosov nacionalnih organizacij se je opozarjalo na to, da so pokazale zadrugne organizacije v državah s slabo valuto veliko več požrtvovalnosti in dobre volje za redno plačevanje doprinosov, nego organizacije v državah z zdravo valaro.

Revizorska konferenca, že tretja v tekočem letu, se je vršila pri Zadrugni zvezi v Ljubljani 5. avgusta v navzočnosti vseh zvezinih revizorjev in tajnika. Konferenci je predsedoval nadzorstveni predsednik Zadrugne zveze prof. Verbic.

Na dnevnem redu je bila predvsem določba člena 41. zakona o državnem proračunu, s katerim se razširjajo na vso kraljevino členi 95, 96 in 98 srbskega zakona o kmetijskih zadrugah, ki vsebujejo davčne in pristojbinske oprostitve za kmetijske zadruge pod gotovimi pogoji. Ker prinašamo v tej številki poseben članek o členu 41., zakona o državnem proračunu, bi tu samo pripomnili, da naj vsak zadrugar dotični članek natančno prebere.

Da naše zadruge postanejo deležne ugodnosti po členih 95, 96 in 98 srbskega zakona o kmetijskih zadrugah, bodo morale po večini spremeniti pravila, zlasti v tem, da se čisti dobiček ne deli, da se deleži ne obrestujejo, da člani načelstva in nadzorstva ne dobivajo nikakih tantijem in da se v slučaju razdružitve zadrugino premoženje ne deli med člane. Radi teh sprememb pravil bo pa treba sklicati izredne občne zборе.

Druga zadeva dnevnega reda je bil referat revizorja Kristofiča o poslovnem redu za kmetijske nabavne in prodajne zadruge.

Ker imajo te zadruge precej obširen delokrog in ker nosi vodstvo teh zadrug veliko odgovornost, je treba posebno pri teh zadrugah čimbolj uveljaviti načelo delitve dela in ugotoviti dolžnosti za posamezne člane načelstva in nadzorstva. Le ako bo vsak član načelstva in nadzorstva točno znal, kaj je njegova dolžnost in ako se bo ogromno delo pri zadrugi razdelilo na več ramen, le potem bo mogoče držati poslovanje pri teh zadrugah v takem redu, da bodo uživale splošno zaupanje in da bodo poslovale v korist svojih članov in svojega okoliša.

Hranilnice in posojilnice. Pod tem naslovom je izšla v zadrugni knjižnici kot prvi zvezek te knjižnice na 48 straneh knjižica, ki jo je spisal Anton Mrkun, župnik na Homcu, star in izkušen zadrugar.

V pravem spoznanju, da so bile hranilnice in posojilnice pri nas prve zadruge, da so osnova vsem drugim vrstam zadrug in da so se med slovenskim ljudstvom najbolj razširile, je pisatelj v prvem zvezku obdelal hranilnice in posojilnice po Raiffeisenovem sistemu. Najprej daje pisatelj navodila za ustanovitev in govori potem o najvažnejših pojmi, ki jih mora poznati vsak zadrugar: o članstvu, o dolžnostih in pravicah članov, o neomejeni in omejeni zavezi, o deležih, pristopninah in upravnih prispevkih; nekako v drugem delu knjižice od 10. strani dalje razmotriva popolnoma praktično, po možnosti nazorno z lepimi primeri upravo in vodstvo zadruge.

Knjižico moremo voditeljem naših Raiffeisenovk najtopleje priporočati, zlasti ker daje tudi navodila in zglede za obrestni račun, za davke in pristojbine. Knjižica ima za najvažnejše pojme pod črto hrvatske prevode, tako da bo uporabna tudi za voditelje hranilnic in posojilnic na Hrvaškem.

Eno napako pa je napravil izdajatelj knjižice, da jo je prezgodaj izdal. Danes,

ko je tisk tako drag, moramo posebno Slovenci z združno literaturo biti zelo previdni in čakati, da pridemo glede združništva do skupnega zakona za celo kraljevino, do enotnih odredb in predpisov. Tako pa se zgodi, da se predpisi v času, ko se knjiga tiska, spremenijo in določbe, objavljene v knjigi, ne veljajo več. Tako so n. pr. v tej knjižici določbe o pristožbinah postale brezpredmetne, ker so kmetijske zadruge, gotovo pa hranilnice in posojilnice raiffeisenovega sistema po členu 41. zakona o državnem proračunu davkov in pristožbin proste.

Gospodarska razstava in vinski sejem v Zagrebu. Hrvatsko slavonsko gospodarsko društvo priredi v jeseni razstavo konj, goveda, sadja, zelenjave, grozdja in vina in v zvezi s tem tudi vinski sejem v prostorih zagrebškega velesejma. Razstava začenja s 17. septembrom in bo trajala do vključno 23. septembra. Razstavljalcem konj, živine in sadja se bodo delile nagrade do K 10.000 posamezniku.

Davčna reforma. Komisija finančnih strokovnjakov je izdelala načrt za uredbo enotnega davčnega sistema za našo državo. Načrt predvideva stvarne (objektivne) in osebne (subjektivne) davke.

Stvarni davki se po tem načrtu dele v 5 vrst, namreč:

1. davek na zemljišča,
2. davek na zgradbe,
3. davek na podjetja in trgovino,
4. davek na obresti in rente,
5. davek na dohodke in dela.

Subjektivni davki se dele v 2 vrsti:

1. davek na dohodke,
2. davek na premoženje.

Davek na zemljišča je osnovan na katastrskem čistem donosu, kakor je že sedaj uveden v mnogih deželah naše države. V Srbiji in Činigori bo treba katastre šele uvesti. Davčna stopnja bo približno

20 odstotkov od katastrskega čistega prihoda.

Splošna davčna obveznost se uvede za vse stavbe, ki so prikladne za stanovanja. Podlaga je čisti prihod. Od kosmate najemnine se odbije 20 do 25 odstotkov za stroške pri popravilih, za upravo in amortizacijo. Na čisti prihod se bo udarila davčna stopnja kakih 30 odstotkov. Po vaseh se bo za stanovanja od manj kakor 5 sob pobiral davek po številu oddelkov.

Davek na podjetja in trgovino bo obsegal vsake vrste trgovskega in obrtnega poslovanja. Ne spadajo pa sem poklici brez kapitala (odvetniki, zdravniki i. t. d.). Osnovan je na čistem prihodu po dejanskem zaslužku, kar se ugotavlja s pomočjo knjig, ali po svobodni ocenitvi. Ta davek ne bo kontingentiran in bo zato zelo elastičen. Davčna stopnja je 10 odstotkov.

Davek na obresti in rente ne bo obsegal samo dohodkov iz denarnega kapitala in denarnih rent, ampak tudi vse druge dohodke, ki ne spadajo v nobeno davčno vrsto. Davčna stopnja znaša 10 odstotkov.

Davek na dohodke od dela se deli v dva oddelka. V prvi oddelki spadajo dohodki iz samostalnih poklicev, v drugi dohodki iz službenega razmerja. Prve vrste davek bo urejen približno po istih principih kakor davek na podjetja in trgovino, ali bo milejše umerjen in bo znašal 5 odstotkov, za odbornike in nadzornike delniških družb pa bo znašal 15%.

Dohodarina se naslanja v obče na iste določbe kakor so bile že doslej v veljavi, samo da se ta davek razširi tudi na Srbijo, Črno goro in Bosno. Pri odmerjanju se je ozirati na število družinskih članov. Davčna stopnja se giblje od 2 do 15 odstotkov.

Davek na premoženje je samo nekako dopolnilo dohodarine in se bo vsled tega zelo nizko odmerjal (0,5 do 15 tisočink).

Davek od podjetij, podvrženih javnemu polaganju računov je posebna oblika splošnega davka na podjetja in obsega vse dohodke in premoženje. Pri industrijskih in rudarskih podjetjih se uvede progresivna davčna stopnja po rentabiliteti od 10 do 20 odstotkov, pri ostalih podjetjih pa 10 do

25 odstotkov. Zadruga, ki so po svojih zvezah včlanjene pri Glavnem združenem savezu, so davka popolnoma proste, ostale zadruga pa bi plačevale po milejših stopnjah.

Zakon bi moral stopiti v veljavo 1. januarja 1924.

RAZNO.

Borza v Ljubljani. V kratkem se otvori v Ljubljani borza za blago in vrednote ter menda tudi za valute. Pripravljalna dela so v polnem teku. Borza bo za naše trgovanje, industrijo in za narodno gospodarstvo sploh prevažnega pomena. Začasno tajništvo ljubljanske borze posluje v Ljubljani, v hiši Slovenske banke, Cankarjevo nabrežje, I. nadstropje (vhod za vodo). Uradne ure vsak dan 16.—18. ure.

Novi 10 dinarski bankovci. S 5. avgustom 1922 je uvedla Narodna banka novo novčanico po 10 dinarjev, ki je tiskana in izdelana v Ameriki. Začasno ostanejo do nadaljne objave v obtoku vse sedanje novčaniče vseh vrst, ki se vzamejo iz prometa

še le tedaj, ko bodo nove popolnoma izdelane.

Jubilejna čebelarstva razstava. Od 3. do 10. septembra bo v ljubljanskem Marjanišču jubilejna čebelarstva razstava, ki bo odločilnega pomena za razvoj vsega jugoslovenskega čebelarstva. Razstava bo imela v glavnem šest sledečih skupin: 1. Žive čebele v posameznih panjih, vzgojevalnice za matice, opazovalne postaje itd. 2. Prazni panji vseh sestavov. 3. Čebelarstvo orodje in sicer najstarejše kot najnovejše priprave, ki se uporabljajo v čebelarstvu. 4. Izdelki iz medu in voska. 5. Čebelni proizvodi — med in vosek. 6. Čebelarstva književnost in narodno-zgodovinske zanimivosti in umetnine

Občni zbor Zadruga za izdelovanje domačega lanenega olja in firneža v Seničici pri Medvodah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 23. avgusta 1922, ob 8. uri zjutraj v zadrugi pisarni Seničica 1. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Potrditev rač. zaključka za l. 1921. 3. Delitev čistega dobička v smislu § 14 zadrug. pravil. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor hranilnice in posojilnice v Šmarju pri Jelšah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 20. avgusta 1922, ob 3. uri popoldan v posojilniških prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za leta 1919., 1920., 1921. 4. Volitev a) načelstva b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zveze za kamniški politični okraj v Kamniku, r. z. z. o. z., se vrši dne 20. avgusta 1922, ob 3. uri popoldne v Kamniškem domu v sledečem dnevnem redu: 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Potrjenje računskega zaključka za leto 1921. 5. Volitev načelstva. 6. Volitev nadzorstva. 7. Sprememba pravil. 8. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Čevljarsko-gospodarske zadruga na Dobračevi pri Žireh, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. avg. 1922 ob 2. uri pop. v zadr. prostorih. 1. Poročilo načelstva. 2. Sklepanje o pritožbi izključenih članov. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Poljčanah, r. z. z. n. z., se bo vršil 27. avgusta 1. 1922 ob 3. uri popoldne v uradni sobi. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 3. Potrditev rač. zaključka za l. 1921. 4. Prememba pravil. 5. Slučajnosti.

Društvo za štednjo i zajmove u Omišlju, r. z. s. n. j. držat će svoju godišnju glavnu skupštinu u prostorijama pisarne u 4. sati popodne dne 20. avgusta 1922 sa slijedećim dnevnim redom: 1. Čitanje zapisnika o zadnjoj glavnoj skupštini. 2. Izvještaj upravnog odbora. 3. Izvještaj nadzornog odbora. 4. Potvrda godišnjeg računskog zaključka za g. 1921. 5. Čitanje revizijskog izvješća. 6. Promjena pravila. 6. Eventualije.

Poziv upnikom. Kmetijsko društvo v Dolenjivasi pri Cerknici r. z. z. o. z. je na podlagi sklepa občnega zbora z dne 28. avg. 1921 prešlo v likvidacijo, ki se je vpisala v zadrugnem registru dne 12. aprila 1922. Likvidacijska firma: Kmetijska gosp. zadr. v Dolenjivasi pri Cerknici r. z. z. o. z. v likvidaciji. Likvidatorji so dosedanji člani načelstva. Upniki adruge se pozivljajo, da priglasijo svoje terjatve.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dramljah, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 27. avgusta 1922 ob 3. uri popoldne v posojilničnem prostoru. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Slučajnosti.

Občni zbor Posojilnice v Sv. Križu pri Kostanjevici, r. z. z. n. z., se bo vršil 27. avg. 1922, ob 3. uri pop. v kaplaniji. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za leto 1921. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Prememba pravil. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Št. Pavlu pri Preboldu, r. z. z. n. z. se bo vršil v nedeljo dne 3. septembra 1922, ob 3. uri popoldne v posojilničnem prostoru. 1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Potrjenje računskega zaključka za l. 1921. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruga v Pongercih, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. avgusta 1922, ob 4. uri popoldne pri načelniku zadruga v Pongercih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Poziv upnikom! Kmečka posojilnica in hranilnica v Dragi je stopila v v likvidacijo, ki je tudi vpisana v zadrugnem registru. Likvidatorji so dosedanji člani načelstva. Upniki se pozivajo, da se zglaste pri zadrugi.

Občni zbor Kmetijskega društva v Dobričah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 27. avg. popoldne ob 3. uri v stari šoli. 1. Poročilo načelstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 4. Volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Vodica, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 27. avgusta ob pol 4. uri pop. v Katoliškem domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruga v Vodica, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 27. avgusta ob 3. uri pop. v Katoliškem domu. 1. Poročilo predstojništva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 3. Volitev a) predstojništva b) nadzorstva. 4. Slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruga v Cirkovcah, r. z. z. o. z., se vrši v nedeljo 27. avgusta 1922, ob pol 4. uri popoldne v posojilnici. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1921. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti,

